

4-128/124
18.10.2024.

УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ
Депарتمان за последипломске студије
Данијелова 32, Београд

ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Одлуком Већа Департамана за последипломске студије број 4-63/2024 од 18.04.2024. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације под називом: " Менаџмент установа културе у функцији развоја културног туризма " кандидаткиње Јелене Вукчевић о чему подносимо следећи:

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидаткиња Јелена Вукчевић рођена је 24.04.1983. године у Крушевцу, Република Србија. Основну школу и Гимназију „Вук Караџић“ завршила је у Трстенику. Дипломирала је 2008. године на Филозофском факултету у Нишу, депарتمان за историју, тема је „Трстеник између два светска рата“. На Универзитету Сингидунум је 2019. године уписала докторске студије на студијском програму Менаџмент у туризму.

У области културног туризма, историје и музеологије, Јелена Вукчевић има дугогодишње искуство, као и објављене радове у научним часописима, зборницима научних конференција, објављено 6 монографија, као и опус музејских поставки. 2018. године положила је државни испит за звање кустоскиње.

Од 2015. године до данас Јелена Вукчевић је ангажована као менаџер Музејских активности у Музејској збирци при Народном универзитету у Трстенику.

Чланство у одборима, редакцијама, уредништво

1. (2015) Уредница Зборника „Кнегиња Милица – монахиња Јевгенија и њено доба“ (Трстеник 2015) са истоименог међународног научног скупа поводом 610 година од смрти кнегиње Милице.
2. (2016 – 2020) Чланица редакције годишњака „Приношења“ манифестације Јефимијини дани, Трстеник.
3. (2014 – 2020) Секретарица Организационог одбора манифестације „Јефимијини дани“
4. (2019 – и даље) Секретарица одбора за обнову и изградњу средњовековне цркве Ђуроваче

Професионално ангажовање

Свој професионални ангажман Јелена Вукчевић је започела кроз педагошко радно искуство у реализације наставе историје и грађанског васпитања у основним и средњим школама у Трстенику и Крушевцу (2008-2012), потом у пословању туристичке агенције „Хит турс“ из Трстеника (2011-2012) где је радила као туристички водич и на позицији менаџера продаје. У периоду 2012-2016 била је Председница УО Туристичке организације општине Трстеник. Истовремено у периоду 2013-2015 радила је као стручни сарадник у Центру за културу при Народном универзитету у Трстенику. Од 2015. године до данас Јелена Вукчевић је ангажована као менаџер Музејских активности у Музејској збирци при Народном универзитету у Трстенику. Председница је секције историчара музејског друштва Србије.

2. Објављени радови:

<u>M14</u> – рад у тематском зборнику међународног значаја – 5 бодова	
1.	Ристић И., Вукчевић Ј. (2021) „Јевреји у Крушевцу и Расинском округу до краја Другог светског рата“, Синагоге и јеврејско наслеђе у југоисточној Европи“, Зборник научних радова, у штампи.
<u>M23</u> – рад у часопису међународног значаја – 4 бода	
1.	Вукчевић Ј., Антић Д. (2021) „Установе културе као носиоци развоја националног идентитета и културног туризма“, Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини, LI (1), 237 – 261.

М33 – саопштење са међународног скупа штампано у целини – 1 бод	
1.	Стојковић Ј., Вукчевић Ј. (2019) „Потенцијали за развој мрачног туризма у Републици Србији на примеру села Медвеђа, Општина Трстеник“, <i>Иновације као покретач развоја „Иновативна делатност – савремени изазови и решења“</i> , Зборник радова са међународног скупа Мефкон 2019, стр. 242–251.
М43 – монографија националног значаја – 3 бода	
1.	Вукчевић Ј. (2023) „Трстеничка Словарица“, Трстеник
2.	Вукчевић Ј., прир. (2022) „Књига за колаче, својина Раде Јовановић – Озаци“, Трстеник.
3.	Вукчевић Ј., Стојковић Ј. (2021) „Трстеничко виногорје“, монографска студија, Трстеник 2021.
4.	Вукчевић Ј. (2021) „Земља прича“, каталог збирке грнчарије, Трстеник 2021.
5.	Вукчевић Ј. (2020) „Шири, шири, везени пешкири“, монографска студија, Трстеник 2020, стр. 1 – 184.
6.	Вукчевић Ј. (2019) „Ћилими трстеничког краја“, каталог збирке, Трстеник 2019, стр. 1 – 150.
7.	Вукчевић Ј. (2018) „Историјски извори о прелазу преко Западне Мораве у трстеничкој сутјесци“, <i>Трстенички мостови</i> , Трстеник 2018, 11 -34.
8.	Вукчевић Ј. (2017) „Трагом Јефимије – On Yefimiya's Legacy“, културна монографија општине Трстеник (српско-енглески) Трстеник 2017, стр. 1 – 190. (и српско-руска верзија „Трагом Јефимије – По следам Ефимии“, културна монографија општине Трстеник, Трстеник 2017, стр. 1 – 190.)
9.	Вукчевић Ј. (2016) „Трстеник са околином“, фотомонографија, Трстеник 2016, стр. 1 – 192.
М45 - рад у тематском зборнику националног значаја	
1.	Вукчевић Ј. (2024) Примена производа ИХП „Прва Петолетка“ у рударству, Улога рударства у индустријализацији и модернизацији Србије у 19. и 20. веку, 176 – 187, ЈП ПЕУ Ресавица, Сењски рудник

M51 - рад у врхунском часопису националног значаја

1.	Радисављевић Д., Вукчевић Ј., Јовановић Д., Средњовековни мач из Медвеђе код Трстеника, Гласник Српског археолошког друштва 40, 289–321.
2.	Радисављевић Д., Вукчевић Ј., (2023) Средњовековни мач из Грабовца код Трстеника, Зборник Народног музеја Србије XXVI/1, 379–399.
3.	Вукчевић Ј. (2021) „Грнчарски занат на територији општине Трстеник“, Етно-културолошки зборник XXIV, Сврљиг.
4.	Радисављевић Д., Вукчевић Ј., (2021) „Фрагмент моравске камене пластике са локалитета Бачвиште у Јасковици код Трстеника, и његово могуће порекло“, Зборник Народног музеја, Археологија 25/1, Београд 2021, 369 – 396.
5.	Вукчевић Ј. (2018) „Истраживања средњовековног налазишта Ђуровача“, Баштина, св. 46, Институт за српску културу, Лепосавић – Приштина, стр. 399–426.

M52 – рад у истакнутом националном часопису

1.	Вукчевић Ј. (2013) „Прилог историји стопањске цркве Светих апостола. Најстарија документа“, Црквене студије, бр. 9-2012, Центар за црквене студије, Ниш, стр. 291–314.
----	--

M53 – рад у националном часопису

1.	Вукчевић Ј. (2021) The Tombstone Inscription Of Konstantin Popović From The Museum In Smederevo (1849), Натписи и записи 7, Београд, 29 – 34.
2.	Радисављевић Д., Вукчевић Ј., (2021). Локалитет Црквина у Љубостињском Прњавору код Трстеника, Наша прошлост 20, 11–29, Народни музеј Краљево.
3.	Вукчевић Ј., Стамболија Н. (2021) Руска белоемиграција на територији Трстеничког среза између два светска рата - Нова сазнања, Жупски зборник 11, Александровац, стр. 151-170.
4.	Вукчевић Ј., Стамболија Н. (2021) „Жртве Другог светског рата у Топличком округу према подацима Државне комисије за утврђивање

	злочина окупатора и њихових помагача“, Лесковачки зборник LXI, Лесковац, 363 – 380.
5.	Вукчевић Ј. , Стамболија Н. (2020) „Жртве Другог светског рата у Лесковачком округу према подацима Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача“, Лесковачки зборник LX, Лесковац, 411 – 426.
6.	Вукчевић Ј. (2020) „Први трстенички фотографи. Из историје фотографије трстеничког краја“, Жупски зборник 10, Александровац, стр. 211-228.
7.	Вукчевић Ј. (2014) „Грнчарска породица Стојановић“, Крушевачки зборник 16, Крушевац, стр. 300–317.
8.	Вукчевић Ј. (2013) „Руски инжењери белоемигранти између два светска рата у Трстеничком срезу“, Жупски зборник 8, Александровац, стр. 79–93.
9.	Вукчевић Ј. (2012) „Живот руских емиграната у трстеничком срезу. Пример мр Николаја Александрова“, <i>Расински анали</i> , Историјски архив Крушевац 2012, стр. 311 – 334.
10.	Вукчевић Ј. (2011) „Руски свештеници белоемигранти између два светска рата у Трстеничком срезу“, Жупски зборник 6/7, Александровац, стр. 123–150.
<u>М63</u> – саопштење са скупа националног значаја штампано у целини	
1.	Вукчевић Ј. (2022) The Prva Petoletka Factory in Trstenik – forgotten industrial heritage, Индустриско и техничко наслеђе значај, стање и могућности, Завод за заштиту споменика, Панчево, 123-135.
2.	Ђurić D., Vukčević J. , Vučković D., Vasiljević I., Cvetkov V., (2020) „Terenska nastava iz geofizike: arheološki lokaliteti na području Trstenika, Current interdisciplinary studies in technology in the archaeology of the South-east Europe, Conference proceedings, Belgrade 2020, стр. 30–36.
3.	Вукчевић Ј. , Грбовић Д. (2018) „Пробој Солунског фронта и ослобођење Србије у ратном дневнику мајора Душана Додића“, Зборник радова са

	симпозијума Велики рат 1914–1918. у мемоарима и ратним дневницима (Ниш, октобар 2018, Ниш: Универзитет у Нишу и Народни музеј Ниш)
4.	Vučković D., Bugar M., Vukčević J. (2017) „Results of geophysical explorations of archaeological sites in the Trstenik area“, I AGES/SEG/EAGE Congress, Geosciences applied to solve humanitarian problems all over the world, Beograd 2017, стр. 92–104.
5.	Вукчевић Ј. (2015) „Пропагирање здравог живота – трстеничко соколско друштво „Бошко Југовић“, <i>Зборник радова са Седмог научно-стручног скупа „Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура“</i> , Историјски архив „Тимочка крајина“ Зајечар, октобар 2015, стр. 157–172.
6.	Вукчевић Ј. (2014) „Прве школоване медицинске раднице у Трстенику“, <i>Зборник радова са Шестог научно-стручног скупа „Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура“</i> , Историјски архив „Тимочка крајина“ Зајечар, октобар 2014, стр. 59–65.
7.	Вукчевић Ј. (2013) „Доктор Сава Станојевић – хуманиста и патриота“, <i>Зборник радова са Петог научно-стручног скупа „Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура“</i> , Историјски архив „Тимочка крајина“ Зајечар, октобар 2013, стр. 51-59.
М67 – монографско издање грађе	
1.	Грбовић Д., Вукчевић Ј. (2018) „Генерал Душан Додић – јунак Великог рата“, Трстеник – Јагодина, 2018, стр. 1 – 200.

ОСТАЛИ РАДОВИ:

- ✚ Јелена Вукчевић (2008) „Трстеник између два светска рата“, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет Ниш, департман за историју, дипломски рад.
- ✚ Јелена Вукчевић (2011) „Пуковник Рајевски“, часопис Русија данас, Београд јун 2011.
- ✚ Јелена Вукчевић (2011) „Руска емиграција у Краљевини СХС (Краљевини Југославији) између два светска рата – трстенички срез“, усмено саопштење на Седмој конференцији младих Слависта, тематска секција „Миграције Словена током историје“, Праг 3-4. новембар 2011.

- ✦ Јелена Вукчевић (2017) „Мали прилог неистраженом црквишту Ђуровача у атару села Богдања (Трстеник)“, годишњак Приношења број 2, Трстеник 2017, 163-168.
- ✦ Јелена Вукчевић (2019) „Генерал Душан Додић, ослободилац Србије“, годишњак Приношења број 4, Трстеник 2017, 207-220.
- ✦ Лансирана апликација „Ратни дневник генерала Душана Додића“ (2019), линк ка апликацији:
https://play.google.com/store/apps/details?id=org.arhimedia.emg.dusandodic&hl=en_US&gl=US
- ✦ Јелена Вукчевић (2021) „Поводом 40 година постојања и рада КЛИС-а“, јубилеј 40 година постојања КЛИС-а 1981 – 2021, каталог, Трстеник 2021, 3 – 7.
- ✦ Јелена Вукчевић (2023) „Поздрав са маргина историје и друштва или како имена улица (не) доприносе родној равноправности“, FemPlatz, бр. 8, 17 – 20, октобар 2023, Панчево.

ЕКСПОГРАФИЈА (28 изложби)

- ✦ изложба фотографија из фотототеке Музеја у Трстенику „**Прва петолетка - изградња**“, март 2013., Ликовни салон Дома културе Трстеник, самостално ауторство
- ✦ изложба „**Историја хлеба у трстеничком крају**“ мај 2013. у галерији Музејске збирке Трстеник, у оквиру међународне манифестације „Ноћ музеја“, самостално ауторство
- ✦ изложба „**150 година Поште у Трстенику**“, јун 2013. Хол Дома културе Трстеник, самостално ауторство
- ✦ изложба грнчарије „**Земља прича**“, јул 2013. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✦ изложба „**Праисторијско налазиште Шљивик у Страгарима**“, октобар 2013. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✦ изложба „**Двеста година школства у трстеничкој општини**“, новембар 2013. Ликовни салон Дома културе Трстеник, самостално ауторство
- ✦ изложба поводом јубилеја „**65 година Прве Петолетке**“, март 2014. Ликовни салон Дома културе Трстеник, самостално ауторство

- ✚ изложба „Градска кућа Трстеник“, фебруар 2014. изложба у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ изложба „Трстенички крај у првим данима Великог рата“, октобар 2014. Ликовни салон Дома културе Трстеник, самостално ауторство
- ✚ изложба „Спортски времеплов“, децембар 2014. у галерији Музејске збирке Трстеник поводом презентације спроведеног пројекта реконструкције и конзервације Заставе Друштва за телесно васпитање Партизан из Трстеника, самостално ауторство
- ✚ изложба „Љубим руке“, јануар 2015. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ изложба „Птице нашег краја“ поводом светског дана ластавица, март 2015. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ изложба „Две стране медаље – Други светски рат у Трстенику“ поводом 70 година од Другог светског рата, мај 2015. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ изложба „Како смо мостили Мораву“ поводом 100 година од рушења старог Гвозденог моста у Првом светском рату и 30 година од изградње Бетонског моста, октобар 2015. У Ликовном салону Дома културе Трстеник, самостално ауторство
- ✚ природњачка изложба „Мислим, дакле сова сам“, март 2016. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ историјска изложба „ОРА Трстеник“, поводом јубилеја – 40 год. од прве ОРА у Трстенику и 70 год. од прве ОРА у Југославији, април 2016. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ археолошка изложба „Страгари – неолитско насеље“, септембар 2016. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ документаристичка изложба „Пола века и још пет“ поводом 55 година од оснивања Народног универзитета Трстеник, октобар 2016. у Ликовном салону Дома културе, самостално ауторство
- ✚ Етнолошка изложба тканица „Шарен коло наоколо“, октобар 2016. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство

- ✚ Етнолошка изложба са каталогом „Сукње трстеничког краја“, фебруар 2017. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Историјска изложба са каталогом „Генерал Душан Додић – јунак Великог рата“, октобар 2018. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Етнолошка изложба са каталогом „Ћилими трстеничког краја“, април – мај 2019. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Етнолошка изложба са каталогом „Шири, шири, везени пешкири“, новембар - децембар 2020. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Етнолошка изложба са каталогом „Земља прича“, мај - јун 2021. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Етнолошка изложба са каталогом „Која жена мужа чува, добар ручак њему кува“, октобар 2022. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Изложба са пратећом публикацијом „Словарица“, октобар 2023. у галерији Музејске збирке Трстеник, самостално ауторство
- ✚ Изложба „Неко те још увек воли – век радиофоније у Србији“, август 2024. у галерији Музејске збирке Трстеник
- ✚ Историјска изложба са каталогом „Генерал Душан Додић – јунак Великог рата“, октобар 2024. у галерији Музејске збирке Трстеник

Докторска дисертација Јелене Вукчевић, урађена је на 285 страна и приказано је 77 табела, 2 схеме, 50 графикона, 2 илустрације и примери 3 упитника који су кориштени у поступку истраживачког рада. Дисертација садржи 19 страна литературе, укупно 235 извора литературе - од чега 49 научних чланака, 58 књига и уџбеника, 59 публикација законске регулативе, стратегија и планова развоја, 39 библиографских јединица које су Зборници радова са научних конференција, мастер и докторски радови и 30 електронских извора.

Докторска дисертација кандидаткиње Јелена Вукчевић прошла је проверу софтвера за установљавање преклапања/плагијаризма (iThenticate: Plagiarism Detection Software). Укупан процентуални износ запажених преклапања износи 9% дисертације. Свака јединица примарних извора, назначених као потенцијални извор приликом провере плагијаризма, износи мање од 1% у укупном раду. Највећи број уочених преклапања односи се на

периодичне речи и изразе. Поједини делови су преузети из грађе законске регулативе, па не постоји могућност парафразирања текста, а део речи и изрази се користи у свакодневној комуникацији и академском писању у различитим областима па се стога поменути делови не могу сматрати плагијаризмом, уз наведене изворе литературе.

3. Предмет, проблем и циљ докторске дисертације

Докторска дисертација „Менаџмент установа културе у функцији развоја културног туризма“ је производ свеобухватног вишегодишњег, мултидисциплинарног истраживања. Предмет истраживања овог рада је истраживање менаџмента и одрживог развоја установа културе у циљу развоја туризма са акцентом на културни туризам у оквиру Рашког и Расинског округа. Територијални опсег истраживања је сконцентрисан на територију Рашког и Расинског округа као једне целовите географско-историјске, културолошке и туристичке целине која до сада није довољно истраживана, те ће у наведеном смислу рад имати оригинални научни допринос испитивања утицаја културе и установа културе у развоју туризма једне дестинације.

Рашки и Расински округ су два, културно-историјски, географски и саобраћајно, повезана округа Републике Србије, слична по својим природним и културно-историјским карактеристикама, чиме чине једну повезану географску и културну регију са посебним природним и створеним обележјима, инфраструктурним карактеристикама, структуром привреде и обичајима локалног становништва. За потребе овог дисертационог истраживања мапирани су сви истраживачки радови који се баве управљањем установама културе и установама заштите и културним туризмом на територији Републике Србије са посебним освртом на малобројна истраживања која проучавају све напред наведено на територији Рашког и Расинског округа. Ова два округа, које карактерише постојање неколико развијених туристичких дестинација (међу којима се издвајају Врњачка Бања и Копаоник) не користе у потпуности све потенцијале културно-историјске баштине које поседују. Богатство и особеност културно-историјског наслеђа Рашког и Расинског округа би, уз одговарајућу туристичку валоризацију, дало услове за развој културног туризма, али и туризма уопште, на територији ова два округа.

Генерални циљ истраживања је проучавање односа између установа културе и туризма као и тражење начина на који установе културе могу да повећају ангажовање у културно-туристичкој понуди Рашког и Расинског округа. Професионално и стручно управљање установама културе и њихова укљученост у туристичко тржиште на примерима и искуствима земаља Европске уније, показује да установе културе значајно доприносе развоју културног туризма, и обрнуто: са развојем културног туризма долази и до развоја установа културе. Развојни потенцијал културног туризма на наведеној територији два округа је неодвојив од развоја установа културе као носиоца и креатора културно-туристичке понуде. Проучавањем ставова стејкхолдера о културном туризму, конкретно запослених у установама културе, као и проучавањем ставова посетилаца о културно-туристичкој понуди циљ је да се покаже како менаџмент установа културе доприноси развоју културе и културног туризма. На крају, циљ истраживања је подизање свести о важности и значају које установе културе имају на људско друштво као целину кроз активности на очувању и промоцији културно-историјског наслеђа.

4. Хипотетички оквир истраживања

Општа хипотеза

H0: Рашки и Расински округ поседују потенцијале за развој културног туризма, а примарни носиоци развоја културног туризма су установе културе.

Посебне хипотезе

Хипотеза број 1: Установе културе које су у својим програмским активностима усмерене на развој туризма (имају туризам у својој агенди/статуту, сарађују са локалном туристичком организацијом, планирају програме у складу са туристичким тржиштем) имају већи број туриста као посетиоце у односу на друге установе културе.

Хипотеза број 2: Установе културе које имају одговарајућу инфраструктуру (сталну поставку, обезбеђен паркинг за посетиоце, сувенирницу и слично) имају већи број посетилаца у односу на установе културе које немају одговарајућу инфраструктуру.

Хипотеза број 3: Запослени у установама културе који учествују у менаџменту установа културе немају позитиван став према културном туризму.

Хипотеза број 4: Постоји статистички значајна разлика перцепције испитаних посетилаца установа културе и запослених у тим установама о начинима информисања везаних за понуду културних програма.

Хипотеза број 5: Ставови испитаних посетилаца установа културе се разликују, на статистички значајан начин, у односу на ставове запослених у овим установама у вези са побољшањем и модернизацијом програмске понуде установа културе.

Хипотеза број 6: Постоје значајне статистичке разлике, према социо-демографским атрибутима испитаних посетилаца, о томе како доживљавају установе културе.

Хипотеза број 7: Мотивисаност за посету установама културе показује значајне статистичке разлике засноване на социо-демографском профилу испитаних посетилаца.

Хипотеза број 8: Мотивисаност за посету установама културе показује значајну статистичку повезаност у односу на то како испитани посетиоци организују своје слободно време.

Хипотеза број 9: Ниво задовољства посетом установама културе у значајној је статистичкој вези са социо-демографским атрибутима испитаних посетилаца.

5. Методологија истраживања

У методолошком поступку истраживања, због комплексности теме која се проучава, примењиван је интердисциплинарни поступак прикупљања теоријских сазнања који подразумева проучавање теорије менаџмента, теорије туризма, менаџмента у туризму са посебним фокусом на културни туризам, делатност културних установа и њихов менаџмент, потом легислативу и правна акта која уређују њихово деловање, као и проучавање науке о одрживом развоју у корелацији са друштвеном групом наука међу којима су примат имале историја, херитологија и музеологија.

У току истраживања и писања дисертације примењене су следеће методе:

- **Метода кабинетског истраживања** је подразумевала кабинетско истраживање релевантне литературе и званичних интернет страница водећих светских и домаћих организација и институција из области туризма и културе.
- **Емпиријска метода** прикупљања података поступком анкетирања је имала за циљ да докаже или оповргне хипотезе до којих се дошло након методе перцепције.
- **Метода перцепције и метода посматрања са учествовањем.**
- **Нормативна метода** је подразумевала проучавање националних и иностраних стратегија, декларација и конвенција, закона и подзаконских аката, препорука и декларација међународно признатих организација. Ова метода је обухватила проучавање важеће кровне легислативе, законе и стратегије националног нивоа из области туризма и подједнако важеће кровне легислативе и стратегије националног нивоа из области културе, потом међународне декларације и конвенције, као и локалне стратегије и развојне планове.
- **Статистичка метода** подразумева обраду података који су прикупљени уз помоћ 3 упитника формулисана на основу стандардизоване модификоване методологије упитника које су у досадашњим истраживањима користиле ауторке Кали (2010) и Медић (2015). Прикупљени подаци из реализованих анкета обрађени су применом статистичких софтвера SPSS (верзија 26) и STATISTICA (верзија 12). Међу статистичким анализама је коришћен и Mann Whitney U тест. Овај тест је коришћен јер пореди медијане две групе. У истраживању које је спроведено, најчешће су коришћене варијабле: пол (мушко – женско), школска спрема (средња, висока) као и поседовање одговарајућих пратећих логичких садржаја (да – не). Наведене варијабле контролише постојање две независне групе, што је и један од предуслова за спровођење Mann Whitney U теста. Зависне варијабле су одговори на петостепеној Ликертовој скали која је ординална.
- **Метода анализе и синтезе** издвајања релевантних информација добијених кабинетским истраживањем и анкетирањем, повезивање тако добијених информација са циљем формирања хипотеза и **верификациона метода** која је послужила за проверу постављених хипотеза и формирање закључних разматрања и ставова.

6. Кратак опис садржаја докторске дисертације:

Дисертационо истраживање „Менаџмент установа културе у функцији развоја културног туризма“ у основи садржи осврт на ситуациону анализу у установама културе на простору Рашког и Расинског округа, као и резултате опсежног истраживања са аспекта запослених у установама културе, а ли и из угла посетилаца, како би се истражили ставови обе стране учесника у пословању установа културе. Дисертација је структурирана у пет поглавља уз делове који обухватају преглед формираних табела, графика, слика, инфографика, као и списка кориштене литературе.

У првом и другом поглављу су представљене теоријске поставке истраживања. У првом поглављу „Теоријске основе управљања установама културе“ су дефинисани појам менаџмента, појам установа културе и установа заштите, њихова подела и делокруг рада, законски оквири, а одређене су и функције и задаци установа културе које за примарни задатак имају бригу, заштиту и презентацију културног наслеђа низом садржаја и пратећих активности. Такође, прво поглавље се бави конкретно управљањем установа културе са посебним освртом на музеје, као генераторе развоја културног туризма.

Друго поглавље „Управљање културним туризмом“ посвећено је дефинисању појма културног туризма и видовима културног туризма. Издвојени су и анализирани примери добре праксе европских дестинација које свој културни производ и развој базирају на културном туризму и утврђено је тренутно стање културног туризма у Републици Србији. Дефинисањем свих наведених појмова и појавних процеса постављају се темељи теоријском делу истраживања које, методом анализе и синтезе, разматра трирелацијски однос менаџмента установа културе, културног наслеђа и туризма.

Треће поглавље „Основе и потенцијали за културни туризам у Рашком и Расинском округу“ је подељено на два потпоглавља (3.1. Рашки управни округ и 3.2. Расински управни округ) и 11 одељака који обрађују сваки град и општину понаособ. У трећем поглављу је извршено мапирање стејкхолдера Рашког и Расинског округа: установа културе, локалних туристичких организација и администрација, дат је преглед утврђених непокретних културних добара која се налазе на територији ова два административно-управна округа у

циљу приказа потенцијала за развој културног туризма. Осим наведеног, у трећем поглављу је дата и прегледна анализа културно-историјског наслеђа које се може користити као туристички ресурс, установа културе и установа заштите које својим програмским активностима утичу или могу утицати на развој културног туризма градова и општина које су на територији два истраживана управна округа. У овом поглављу је систематизована и малобројна литература која се бавила питањем развоја туризма на истраживаној територији, и на крају сваког од 11 одељака изнете су опсервације ауторке за сваку општину и град понаособ, на основу метода посматрања и, у почетку, неформалног интервјуисања запослених у установама културе примењиваног током 15 година активног ангажовања на промоцији културног наслеђа Рашког и Расинског округа кроз бројна гостовања, организовања манифестација у установама културе у ова два округа и кроз четворогодишњи мандат на месту председнице Управног одбора Туристичке организације општине Трстеник.

Четврто поглавље „Анализа резултата анкетног истраживања“ је опредељено презентовању резултата истраживања спроведеног у установама културе и међу посетиоцима установа културе на територији Рашког и Расинског управног округа. Састоји се од четири потпоглавља: 4.1. „Преглед досадашњих истраживања“, 4.2. „Ток анкетног истраживања“, 4.3. „Анализа и обрада података“ и 4.4. „Резултати истраживања“.

У петом делу дисертације дата су закључна разматрања по основу постављених истраживачких питања и добијених резултата истраживања тј. потврђених или оповргнутих хипотеза у вези са истраживањем о управљању културним институцијама у Рашком и Расинском округу и доприносу развоју културног туризма. На крају овог поглавља дате су препоруке ка могућим правцима развоја туризма заснованог на културном наслеђу Рашког и Расинског округа.

На крају рада налази се списак прилога (упитници, графички прилози: табеле, инфографици, схеме, графикони), као и библиографија са листом коришћене референтне домаће и стране литературе.

7. Значај истраживања

Мултидисциплинарно истраживање менаџмента установа културе у функцији развоја културног туризма има за циљ да анализира узрочно-последичну везу управљања установама културе у функцији развоја културног туризма. Како су у Републици Србији одвојена ресорна министарства за културу и туризам (Министарство културе и Министарство туризма и омладине) није довољно видљива сарадња између сектора културе, у оквиру кога послују установе културе и установе заштите и очувања, и сектора туризма у оквиру кога се доносе стратешки планови за развој свих видова туризма (па и за културни туризам који је окосница овог истраживања).

Значај и научни допринос овог истраживања се огледа у научним анализама улоге установа културе у развоју културног туризма, анализама перцепције и ставова менаџмента и запослених у установама културе, као и посетилаца установа културе. Осим тога, истраживање је значајно и због тога што ће у оквиру њега бити проучено тренутно стање културног туризма на територији Рашког и Расинског управног округа, које до сада није спроведено. Све наведено ће омогућити, у даљим истраживањима, да се дефинише даље управљање установама културе са циљем унапређења и развоја културног туризма на територији Рашког и Расинског управног округа, али и уопште на територији Републике Србије.

Спроведено истраживање, у коме се проучавају ставови, навике и мотиви посетилаца културних програма, ће дати значајан допринос креирању културних програма који ће бити атрактивни, релевантни и занимљиви, како за посетиоце, тако и за локално становништво. Кроз резултате истраживања, испитиване установе културе ће моћи да утврде ставове посетилаца културних програма, да унапреде своју понуду, да примене савремене трендове у културним програмима и пружи посетиоцима најбоље могуће искуство, у чему лежи још један значај овог истраживања.

Осим свега наведеног, ако се зна да је култура сектор у који се претходних деценија није довољно улагало, спроведено истраживање ће, кроз научно релевантне податке,

пружити информације како повећати број посетилаца програма, како побољшати квалитет услуга, али и идентификовати слабости установа културе које је потребно отклонити.

8. Резултати истраживања

Резултати истраживања показују да Рашки и Расински округ поседују потенцијале за развој културног туризма, као и да су установе културе примарни носиоци развоја културног туризма анализиране територије.

Да би установе културе имале већи број посетилаца важно је да сарађују са туристичким агенцијама на локалном и националном нивоу, али и локалним туристичким организацијама како би подстакле развој културног туризма на територији коју својом делатношћу покривају. Није довољно да установе културе у својим програмским активностима и агенди, односно статуту, имају истакнут туризам као делатност како би имале повећан број посетилаца. Ангажовање запослених у управљачким активностима је значајно за видљивост институција културе на тржишту. Такође, унапређење активности запослених, кроз додатне едукације и мотивисања, уз иновације у пословним процесима допринели би интерактивнијем садржају и већем интересовању посетилаца.

Инфраструктура установа културе, која посетиоцима обезбеђује додатне садржаје, је неопходна, а на првом месту је неопходно да установе културе имају приступачне и уређене тоалете, по могућству кафиће, ресторане или места за предах, као и сувенирнице чијим производима могу да презентују културно-туристичку понуду локалне заједнице и саме установе културе.

Истраживање указују да, без обзира на полну и старосну структуру или образовање испитаника, односно запослених у установама културе, културни туризам није препознат као кључни елеменат за привлачење већег броја посетилаца и унапређење пословања установа културе. Конкретно, запослени у установама културе своје програме организују у складу са унапред прописаним плановима и програмима без јасно дефинисаних циљева усмерених на привлачење посетилаца и туриста из других градова и општина, већ своје програме креирају за публику која је део њихове локалне заједнице.

Културно-туристички садржаји су неопходни у свим електронским и штампаним медијима заинтересованих страна у туризму и у култури у циљу привлачења већег броја посетилаца како на локалном тако и на националном нивоу. Ово имплицира да постоји неопходност сарадње између сектора културе и сектора туризма у циљу информисања публике и посетилаца о програмским активностима које организују и реализују установе културе и да досадашњи начини информисања публике о културним садржајима нису довољни.

Постоји значајна разлика између перцепције посетилаца установа културе и интерних стејкхолдера који учествују у менаџменту установа културе по следећим могућностима за побољшање понуде установа културе: самосталног обиласка изложбе и програма, виртуелних тура, аудио тура, коришћења фиксног „тач скрин“ компјутера поред експоната, видео приказа изложби и предмета, употребе QR кодова, постојања истраживачког центра за посетиоце, тематског ресторана у складу са програмском понудом и организовања дечијих радионица. По осталим ставкама могућности за побољшање понуде установа културе не постоји значајна разлика у перцепцији између посетилаца установа културе и интерних стејкхолдера који учествују у менаџменту установа културе.

Запослени у установама културе, у циљу побољшања културно-туристичке понуде потенцијалној и постојећој публици и посетиоцима, је потребно да располажу повратним информацијама о очекивањима публике која жели да козумира културне садржаје. Да би дошли до података о овоме, неопходно је да запослени у установама културе стално врше евалуацију својих програма кроз књиге утисака, дистрибуцију кратких упитника међу посетиоцима својих програма, али и међу грађанством које традиционално не посећује културне програме, како би повећали број посетилаца. Осим тога, овакве информације ће обезбедити запосленима у установама културе увид и у то које су њихове пословне праксе добре, које програме и рутине могу и морају да задрже јер их је публика оценила као одговарајуће и привлачне, као и шта је потребно побољшати и унапредити убудуће.

Установе културе имају задатак да, између осталог, креирају програмске садржаје који су усмерени ка развоју публике свих узраста, почевши од младе и најмлађе публике. У том контексту, поред апострофиране сарадње са туристичким агенцијама и организацијама,

значајно је нагласити и сарадњу установа културе са образовним установама у циљу учења деце предшколског и школског узраста о важности посећивања установа културе и конзумације културних садржаја. На тај начин ће се, осим формирања и повећања броја публике која посећује културне програме, формирати и културно-туристички конзументи који ће бити мотивисани да посећују различите културне садржаје и у земљи и у иностранству.

9. Научни допринос докторске дисертације

У складу са актуелном Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016-2025. од великог значаја је развој високо квалитетне додатне вредности производа и услуга у тржишној ниши културног туризма кроз мобилизацију специфичних локалних ресурса који доприносе паметној регионалној специјализацији. Из тог разлога, препознаје се императив залагања за свеобухватнија научна истраживања и развојне иницијативе у функцији развоја културног туризма у Србији. Тренутно је наглашен недостатак постојећих истраживања у овој области, заједно са свеприсутним мањком знања међу запосленима у културним институцијама у вези са ефикасним праксама примењених у развијенијим земљама са сличним карактеристикама.

Научни допринос ове тезе може се сагледати кроз више кључних аспеката, који произилазе из предмета и циљева истраживања, као и дефинисаних хипотеза. Превасходно, истраживање пружа теоријску основу кроз дефинисање: кључних појмова о културном туризму, основа управљања културним институцијама, сагледавања ставова посетилаца у функцији креирања значајних стратегија унапређења постојећег стања и одрживог развоја културног туризма. Ово је важно за ширу научну заједницу како би се разумела сложеност проблема и потреба у функцији унапређења културног туризма. Надаље, значајан допринос овог истраживања огледа се у употреби напредних статистичких метода, нпр. Mann Whitney U тест, који је коришћен за испитивање и проверу хипотеза у вези са односом између активности управљања културним институцијама из угла запослених, али и угла посетилаца.

На крају, али не и најмање важно, ово истраживање доприноси научној заједници кроз интеграцију значајног искустава и пракси, које су адаптиране и примењене у специфичном контексту Рашког и Расинског округа. На овај начин, истраживање са једне стране обогаћује постојећа знања, а такође пружа и конкретне смернице за будуће активности усмерене на унапређење управљања културним институцијама поменутог подручја, али и осталих сличних институција у Републици Србији.

10. Мишљење и предлог Комисије

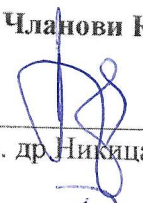
Докторска дисертација Јелене Вукчевић, урађена је према раније одобреној пријави. Остварен је план истраживања уз примену постојећих научних и стручних знања из више научних дисциплина из области туризма, а може се закључити да је кандидаткиња за своју докторску дисертацију изабрала значајну и комплексну тему.

Структура рада је добро постављена што је омогућило кандидаткињи да оствари своје истраживачке намере. Кандидаткиња је успела да обликује релевантне одговоре на постављена истраживачка питања и циљеве рада, а то је главни допринос науци поред урађеног истраживачког дела рада.

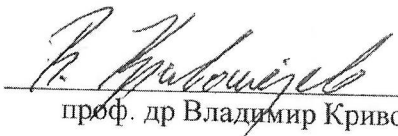
Полазећи од горе наведеног предлажемо Већу Департмана за последипломске студије и међународну сарадњу и Сенату Универзитета Сингидунум да прихвати докторску дисертацију Јелене Вукчевић, под насловом **"Менаџмент установа културе у функцији развоја културног туризма"** и добри њену јавну одбрану.

Београд, 14.10.2024.године

Чланови Комисије:

проф. др Никица Радовић

проф. др Александра Вујко

проф. др Владимир Кривошејев